

Nafarroa bahitua

«Behin batean ba zen ama bat, bost seme zituen.

Bi jaun handizale bizi ziren hauzoan, eta morroin bila zebiltzan. Amak, ordea, ez zituen bere semeak inoren morroin ikusi nahi. Baina bi jaunek soldata koskor bana eskaini zieten bost semeei, eta beren etxeetara eraman zituzten morroin bezala: batak hiru eta besteak bi.

Baina bi jaunek ama gaztea ere nahi zuten, nork bere etxerako neskame bezala. Burruka luzea egin zuten elkarren kontra, ama nork bereganatuko.

Azkenean biak elkartu, eta alaba bat eginerazi zioten indarrez. Horrela, neskame bana izan zuten. Hiru seme zituen jauna geratu zen amarekin, eta bi zituen alabarekin».

Ipuin batetarako haria da hori. Baina Nafarroaren eta beste euskal Herrialdeen azken mende luzeetako historia ez da ipuina, drama latza baizik. Ia ia tragedia!

Oihu larri ala eztabaida hotz bihurtu ohi da gaurregun sarritan euskal familiaren drama. Oihuka ari da euskaldun asko, «Nafarroa Euskadi da» oihukatuz, beren buruei horixe sinesterazi nahian edo. Eztabaidaka ari da zenbait, Nafarroak euskal odola duela ez duela, bere etorkizuna Euskal Herrian duela ala ez duela, kontrakoari, arrazoin hotzaren hotzez edo, sinesterazi nahian. Oihua konprenitzen dugu, familia hautsiaren garrasi bezala; eztabaida hotza ez dugu ulertzen, arrotza zaigulako.

Jakin-en zenbaki hau programatu eta idatzi dugunok ez gatoz ez oihuka, ez eztabaidaka. Uste sendo bat dugu: Nafarroak eta beste euskal Herrialdeek (Hegoaldekoek eta Iparraldekoek) Herri bat osatzen dutela: Euskal Herria. Deitu Vasconia edo Euskadi, berdin da.

Eta hastapenetik dugun uste horixe erakustera besterik ez gatoz: Historiaren, kultur tradizioaren, egitura, dinamika eta proiektu ekonomikoaren, politik dinamikaren aldetik.

Nafarroa Nafarroaren truke

XIII. mendea. Gipuzkoa, Bizkaia eta Araba, bertako jauntxoek pibilegioak tarteko zirela, Gaztelako erreinuak bereganatu, eta euskal Estatu historikoa zatikatu.

XVI. mendea. Fernando el Católico-ren armadak Nafarroa konkistatu eta anexionatu.

XIX. mendea. Nafarroako burgeseria lurjabea, Bizkaiko burgeseria industrialia eta Gipuzkoako burgeseria merkataria, denak bateratu eta Euskal Herriaren eskubide historikoak zentralismo burgesari saldu.

Honela zatika-zatika etsiaz joan zen Vasconia Erreinu historikoaren burujabetasuna: Aldian aldiko jauntxoek in-tereres ekonomiko-politikoak eskuetatik.

Baina ez zen artean burutua etsipena.

«Navarra no es negociable», diote orain betiko jauntxo lurjabeen ondorengoek. Nafarroa ez dago salgai, dagoeneko beroriek saldua bait dute eta zentralismoari merkantzia politiko bezala trukatu. Nafarroaren berjabetasun politikoaren truke, beren feudo ekonomiko bezala eskuratu dute Nafarroa bera. Eta trukearen trukez, nolabaiteko autonomia fiskal eta administratibo hutsa izateraino hustu eta balio gabetu dute horren gobernamentu foral jatorrizkoa: 1841eko «Lege Hitzartu»tik hasi, eta gaur arte. Francoren «Laureada» eta guzti tarteko.

Oinharri bat du guzti honek tinkoa: «Nafarroan Madrilek gobernatzen du eta bertako jauntxoek agintzen»; eta praktika bat iraunkorra: Herriaren lurak burgeseria lurjabearen eskuetara pasa eta, gainera, lurlangintzaren egitura «feudalistar» eutsi. Guztia Nafarroako jauntxoek faboretan, eta Nafarroako Herriaren kaltetan.

Ondorioz, betiko zentralista estatelisten aldetik nahiz lehengo eta oraingo nafar jauntxoan aldetik Nafarroari eskaintzen zaizkion «asmo salbatzaileak» —inongo «inbasio-tatik eta Inperialismotatik» salbatuko omen dutenak— ez dira asmakeria ideologiko besterik: Nafarroa zentralismoaren merkantzia politiko bezala eta jauntxo modernoan feudo ekonomiko bezala iraunerazteko asmoa estaliko dutenak.

Nafarroa, bahitura politikoa

Bahitu egin dute Nafarroa! Indarkeriaz konkistatu eta anexionatu ondoren, bahituta dauka zentralismoak. Harra-paketa eta hipoteka: biak adierazten ditu bahitura hitzak, Azkueren Hiztegiak dioenez. Anexionatu ondoren, hipotekatzat eta etengabeko xantaibidetzat erabiltzen du zentralismo estatalistak Nafarroa, beste euskal Herrialdeen burruka eta eskabideen aurrean.

Jakina da Espainiako estatalismoak Madrildik egiten duela Euskal Herriarekiko politika, hori Vascongadas-en eta Nafarroaren artean zatikatu ondoren. Horretarako daude eskolan eta telebista-irratietatik irakasten zaizkigun geografia eta historia.

Nahikoa da orduan zatiketa hori oinharrian jartzea, partidu bakoitza Euskal Herriarekiko politika egitean Nafarroa bahituaz baliatzeko, aldiko, horren espainoltasuna ala nafartasuna ala euskaltasuna aitortuz eta defendatuz.

Nafarroa «bahituaz» baliatzen da estatalismo zentralista Euskal Herriak bere eskubide politikoen alde jartzen dizkion burrukak makaltzeko eta eskabideak itozteko. Bide guztiak dira onak horretarako: Nafarroa beste euskal Herrialdeen kontrako gatazkara bota, 1936an bezala; negoziagai eta xantaia bezala erabili, beste euskal Herrialdeei «kontzesio» autonomikoren bat egin aurretik, azken «Autonomiaurreko» honetan bezala.

Zoritxarrez, inoiz Euskal Herri Herri honentzako politika nazionala egiten omen dutenak ere prest izaten dira Nafarroa saltzen uzteko, unean uneko UCDren eskuetan entregatzeko.

Hurrengo Autonomiarako negoziaketak eskainiko dizki-gutenerako, erne egon beharko dugu, berriz ere, Nafarroa

negoziagal eta xantai tresna bezala jarri ez diezaguten mahain gainean.

Nafarroaren kateak hautsi

Nafarroako Errege hark, Bizkaiko jaunarekin batera, hautsi zituen kateak, Espainiako beste herriak askatzeko. Baina askatasunaren sinbolo bihurtuak ziren katea hautsiak, Euskal Herri osoa lotzeko erabili ditu zentralismo estatalak, «laureada»rik gabe ala «laureada» eta guzti.

Hauxe izan da Nafarroaren eta beste euskal Herrialdeen zorigaiztoa. Berriz ere elkartu beharra daukate, berriz ere kateak hausteko.

Nondik nora?

Nafarroa eta Euskadi... Nafarroa ala Euskadi... Nafarroa bai, Euskadi ere bai! Nafarroa Euskadin integratu, Euskadi Nafarroan itsatsi! Bikote zoro honetatik libratu beharra daukagu.

Godogandik hasirik, euskaldun guztiak ziren baskoinak, eta baskoin guztien errege, Antso Handia. Nafarroatik etorri zen lehen aldiz (1878an), Sabino Anara-Goirilrengandik baino lehenago, «Zazpiak Bat» lema; Nafarroatik, Euskal Herriaren lehen autonomi Estatutuaren proiektua (1883an), Euskal Herri Hegoalde osorako Unibertsitate Barrutiaren proiektua bezala (1868an).

Nafarroaren eta beste euskal Herrialdeen baterakuntza ekonomikoa egina dago gaurregun, bestelako unitate artifizialik asmatu aurretik.

Gure eritziz, argi dago: Nafarroaren eta beste euskal Herrialdeen askatasuna, autonomia, etab., banaezinak dira. Kateak berberak dituzte: bertako jauntxo eta oligarkenak eta zentralismo estatalistarenak. Euskal Herria, osoan eta batean askatuko da, ala ez da askatuko.

Hala ere, eta beti Nafarroaren eta beste euskal Herrialdeen etorkizun batua ukatzeko eta eragozteko, ideologia eta irtenbide politiko ezberdinenak asmatu ohi dituzte, Madrildik Euskal Herriarekiko politika egiten dutenek:

1. Nafarroaren espainolismoa, horren historia eta izaera sozio-kulturazkoa eta ekonomikoa ahantzerazi nahi duena, nazionalismo espainol zentralistaren ametsen al-darean.

2. *Nafarroaren nafarrismoa, horren gobernamendu foral jatorra eta jatorrizkoa, herritik sorturiko eta herrian finkaturiko egitura politiko ez, eta bai fuerismoaren gainegitura ideologiko bihurtu nahi lukeena: Nafarroa «uhartearen» ideologia, halegia.*

3. *Nafarroaren europeismoa: Hauxe da Madrildik «salbatu» nahi luketen azken aldiko aurkikunde burutsua (!): Nafarroa Europaren sintesi kulturala bezala definitu, eta horren irtenbide ekonomikoa Europaren zelai zabaletan amestu nahi lukeena. Euskal Herritik pasa gabe, alajainkoa!*

Guretzat, benetan, Nafarroa ez da negoziagaia! Horregatik, Euskal Herri osoaren baterakuntza eta askatasuna, hemendik bertatik egiten den politika nazional, herritar, autonomo eta abertzaletik datozela uste dugu.

Horregatik, Nafarroarenak ere bai!